

Mr. sc. Viktor Palić
Trgovački sud
Osijek

NEKI PRIMJERI SUDOVANJA U SREDNJOVJEKOVNOM DUBROVNIKU

Uvod

O vrsti sudova, njihovoj nadležnosti, odlukama, žalbama na iste i konačnom pravorijeku, napisan je veliki broj knjiga i radova.

To vrijedi i u slučaju Dubrovnika i njegove srednjovjekovne prošlosti.

No, upit je kako se službeno postupalo u kolektivitetima kod objektivne odgovornosti prilikom nanošenja šteta, postupcima u prijeporu kada su stranke kao osobe bile s područja Dubrovnika, u slučajevima kada je druga strana bila stranac, te u mješovitim odnosima u naseobinama dubrovačkog zaleđa i u drugim predjelima Balkanskog poluotoka.

Potrebno je pojasniti jesu li dubrovački građani međusobne tužbe mogli podnositi samo domaćem sudu? Nužno je ukazati da se u dubrovačkim naseljima izvan Dubrovnika živjelo po običajima i zakonima domovinskog prava. Dubrovačka je vlada u svojim naseobinama u Bosni i u ostalim dijelovima Balkana imenovala suce - konzule.

U vrijeme prije donošenja Statuta grada Dubrovnika i primjene običajnog prava, dubrovački suci nisu imali potpunu neovisnost. Njihova djelatnost u to vrijeme i u doba mletačke nadvlade, bila je vezana za upravnu vlast.

Tek po *Statutu* iz 1272. godine, a posebice nakon osamostaljenja 1358. godine, Malo vijeće dobiva i sudbenu vlast. Potom jača uloga Velikog vijeća koje je steklo pravo izbora sudaca. Iako se suci biraju samo između plemića, vrlo brzo njihov izbor se dijeli na suce za vođenje građanskih prijepora i suce za vođenje kaznenih postupaka.

Poslije odvajanja službene od izvršne vlasti, dopušteno je i izjavljivanje pravnih lijekova - žalbi protiv odluka suda. Ožalbeno tijelo činio je Senat - Vijeće umoljenih.

Pomorske prijepore mogli su rješavati i arbitražni sudovi koji su prerasli u ustanovu konzulata mora.

Sudske odluke u pojedinim slučajevima zadržale su se u iscrpnim zapisnicima, s oznakama naknade šteta, vrstima kazni i poravnanjima.

Budući je bilo i mirnog rješavanja prijepora, bit će pojašnjeno i postupanje sudaca miritelja.

Predstatutarno razdoblje

Prije donošenja i uspostave propisa, na određene odnose u društvenoj zajednici, primjenjivao se običaj (lat. - *consuetudo*).

Svoj značaj nije gubio i kad je određen pravni propis zaživio. Granica njegova poimanja protezala se i na oznaku čitavog pravnog poretka. Pod njim se najčešće podrazumijevao stari običaj, a ponekad je označavao i novi oblik protežući se i na subjektivno pravo određene osobe.¹

Radi postupanja po običajnom pravu, bila je potrebna uzajamnost odnosa - recipročna primjena prava. Ovo posebice u vrijeme bliskih odnosa s Mlečanima, s kojima se u biti postupalo dobro. Kada je, u iznijetom smislu, trebalo odlučiti o običajnom pravu, zasjedao je sud. Da se zbog nedolaska sudaca ne bi produljile sjednice sudskih vijeća, valjalo je dopustiti knezu da i bez sudaca rješava određene prijepore.²

U drugoj polovini XII. stoljeća Dubrovnik je sklopio niz ugovora s jadranskim pomorskim gradovima: Rovinjom, Porečom (Istra), Fanom, Jakinom, Monopolijem, Barijem i Termolijem (Italija).

Tim ugovorima nastojalo se riješiti razmirice i dužničko-vjerovničke prijepore. Istima se uređivao niz odnosa kao što su sloboda kretanja, vršenje dolične pravde i međusobno uvažavanje.³

Mnogi predstatutarni propisi donosili su se u obliku isprava, naredbi i zapovijedi. Kako je bilo slučajeva kupnji broda od omiških gusara, 1235. godine donesena je isprava, što je u tim slučajevima naređivala vraćanje broda i zabranu počinjenja takvih djela, pod prijetnjom kazne.

Radi što svečanije proslave Blagdana svetog Vlaha, godine 1190. proglašeno je slobodno pravo pristupa (*salvus conductus*) u grad Dubrovnik dužnicima i zločincima.

---

¹ Jelena Danilović, *Dubrovački statut i 'consuetudo'*, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, br. 23, Beograd, 1975, str. 1 - 2.

² Vinko Foretić, *Povijest Dubrovnika do 1808.*, knjiga I (od osnutka do 1526.), Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1980, str. 68.

³ V. Foretić, isto, str. 51

U slučaju ratne opasnosti zabranjena je paša uz granice i promet s otocima. Za one koji su odbijali stražarsku službu, uveden je teret u novčanom obliku. Krađa u vinogradima bila je također sankcionirana posebnom kaznom.

U vidu javne isprave bilježile su se i kneževske prisege. Kao takav poznat je *Propis o mirazu i piru (ordo de dotibus et nuptiis)*. Njime se pokušalo miraz, svadbenu opremu i pir svesti u prihvatljiv okvir lišen utakmice radi isticanja bogatstva.⁴

Doba statuta

U prvoj polovini XIII. stoljeća, Dubrovnik je bio pod utjecajem sve jače mletačke vlasti te je morao voditi računa o većoj zakonskoj cjelini zasnovanoj na represivnoj komponenti.⁵ Iscrpnija statutarna kodifikacija uslijedila je za vrijeme kneza Ivana Tiepola (1237. - 1238.).

Razne pravne odredbe bile su na više mjesta nejasne, nepotpune pa i proturječne. Stoga je bilo nužno izraditi statutarnu zbirku koja bi bila pregledna i sukladna sve složenijem pravnom životu dubrovačke komune. Ovdje treba imati u vidu da je institucija dubrovačke vlasti imala aristokratsko obilježje.⁶

U zoni utjecaja Rimske crkve, latinski jezik činio je sredstvo izričaja kulture Zapadne Europe. Stoga nije neobjašnjivo da su statuti hrvatskih primorskih gradova pisani na tom jeziku. Njima su za uzor služili statuti talijanskih lokalnih zajednica. Tako su prije Dubrovnika statute imali Split 1241. i Korčula 1265 godine, a poslije njega Zadar i Brač 1305, Lastovo i Mljet 1310, Trogir 1322, a Hvar 1330. godine.

Nije poznato tko je i kako prišao izradbi *Statuta grada Dubrovnika*; može se samo nagađati da je kompilator istog poznao temelje europskog općeg prava, ali i lokalne običaje i termine. Njegovo prvo oblikovanje nije zadržano u čistom obliku.

---

⁴ *Statut grada Dubrovnika*, sastavljen godine 1272, na osnovi kritičkog izdanja latinskog teksta B. Bogišića i K. Jirečeka priredili i na hrvatski jezik preveli A. Šoljić, Z. Šundrica i I. Veselić, uvodnu studiju napisala Nella Lonza; Dubrovnik, Državni arhiv, 2002, str.17. Konstatacija potječe iz izvora *Codex diplomaticus II*, 242. Bogišić-Jireček u *Liber statutorum.*, LXIV-LXVI.

⁵ Bernard Stulli, *Povijest Dubrovačke Republike*, Arhiv Hrvatske i časopis „Dubrovnik”, Dubrovnik - Zagreb, 1989, str. 26.

⁶ Zdenka Janeković Romer, *Okvir slobode: dubrovačka vlastela između srednjovjekovlja i humanizma*, Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, Zagreb - Dubrovnik, 1999, str. 58. - 61.

Neprijeporno je da je njegova prva redakcija pala u 1272. godinu. Najstariji sačuvani prijepis je iz oko 1349. godine. Izmjene istog, najčešće su samo dopisivane. 1335. godine uveden je novi upisnik, *Knjiga svih zakona (Liber omnium reformationum)*. Nove odredbe uslijedile su 1409. - 1410. godine, s novom zbirkom nazvanom *Zelena knjiga (Liber viridis)*. Zamjena iste, dogodila se 1460. godine *Žutom knjigom (Liber croceus)*.⁷

Širenjem dubrovačke komune na daljnja područja i osnivanjem dubrovačkih naseobina na Balkanu, uspostavljala se primjena statuta i u tim područjima.

Najvišu vlast u Dubrovniku imao je dubrovački knez, u čijoj je nadležnosti bila i sudačka funkcija; isti je imao ovlast odabrati 5 sudaca, 6 vijećnika Malog vijeća i jednog zamjenika, na godinu dana.⁸

Kod preuzimanja poslova, dubrovački suci morali su dati svečanu prisegu.

I danas se možemo diviti dosegu njezine vrijednosti, izražajnoj ljepoti i visokoj moralnosti - zbog toga je donosimo u njezinu većem dijelu:⁹

Ja, sudac dubrovački, prisežem na sveta Božja evanđelja da ću sve postupke koji se budu vodili preda mnom, u kojima budem sudac, suditi bez himbe, prema običaju grada Dubrovnika, ako budem znao i budem siguran. Ako ne budem znao običaj, suditi ću bez himbe i zle namisli po svojoj čistoj savjesti. I neću primiti nagradu, ni dati da se primi za postupke koje ja budem imao suditi, pa ako bi netko za mene primio, a ja za to doznao, pobrinut ću se u dobroj vjeri i bez himbe da se to vrati.

(...) I dok budem sudac, u dobroj ću vjeri i iskreno izbjegavati odlaženje na piće radi spletke s bilo kojim, s bilo kojom i na bilo koji način, po vrtovima ili krčmama.

Radi provođenja sudskog postupka pred sudom, poštivao se sudbeni red i rokovi za pozivanje i dolazak na sud. Statutarna pravila dopuštala su strankama da mogu odbiti suce, ako su za to imale valjana razloga (tužitelj jednoga ili dva, a tuženik jednog, dva ili tri). Tuženik je čak mogao odbiti i sud gospodina kneza. U takvim situacijama parnica se mogla voditi pred neodbijenim sucima (za koje nije traženo izuzeće). Ipak, kod kaznenih postupaka i počinjenih zlodjela, suci se nisu mogli odbijati.¹⁰

---

⁷ Mihajlo Dinić, *Iz dubrovačkog arhiva I*, Zbornik za istoriju, jezik i književnost srpskog naroda, SANU, III, 17, Beograd, 1957, str. 18.

⁸ *Statut grada Dubrovnika*, isto, knjiga prva, III. B, str. 87.

⁹ *Statut grada Dubrovnika*, isto, knjiga druga, IV. B, str. 133.

¹⁰ *Statut grada Dubrovnika*, isto, knjiga treća, II., str. 185.

Valja napomenuti da je to bio drevni običaj i uvijek se moralo voditi računa da se sudski postupak provede, kako se ne bi dogodilo da onaj koji je počinio zlo za to ne odgovara i ne bude primjereno kažnjen.

Sudska se odluka mogla donijeti i uslijed ogluhe tuženika u građanskim prijeporima kao što je i danas slučaj. No, u ono vrijeme poziv se tuženiku mogao uručiti tri puta i tek tada se mogla donijeti mjerodavna odluka u korist tužitelja, u smislu usvajanja njegova tužbenoga zahtjeva.¹¹

Možda u cjelokupni sudbeni postupak srednjovjekovnog Dubrovnika zabunu unosi slučaj bacanja na zemlju tuženika koji ne želi stupiti u parnicu. Naime, tuženik se mogao koristiti i ovom mogućnošću i u tom slučaju nije bio obavezan odgovarati.¹² To nije značilo da se sudbeni postupak ne može do kraja provesti i donijeti sudačka odluka. Kad bi se radilo o kaznenoj odgovornosti, ovakav izbor počinitelja imao bi sličnosti s obranom okrivljenika putem šutnje.

Često, u prijeporima sa stanovnicima Dalmacije, a i u dodiru s podanicima drugih zemalja, umjesto parnice konačno presuđenje odvijalo se na stanku. On se ugovarao na određenom mjestu, uz masovno sudjelovanje stranaka koje su bile u razmirici i svih drugih osoba. U takvim slučajevima Dubrovčanin je na sastanak mogao poslati i svog zastupnika-prokuratora.

Sudska je presuda morala biti i u pisanu obliku.¹³

Za istaknuti je da se sudski postupak odvijao na određenom mjestu, po pozivu kneza ili suda, koji su strankama u prijeporu raznosili dostavljači-zduri. Onaj koji je dobio parnicu plaćao je sudsku pristojbu (*aptagi*).

Kao suci za sudske postupke mogli su biti postavljeni i prijatelji sukobljenih strana, prema dogovoru.¹⁴ I njihove odluke bile su punovažne.

Jednako tako sudsku funkciju mogli su vršiti i članovi bratovština. Poznate su i najstarije bratovštine sv. Nikole u Stonu, Kotoru i drugim mjestima. U svom organizacijskom obliku imale su prema svom statutu ili matrikuli, pravo sudovanja i zastupanja pred svjetovnim sudom, u svim vrstima prijepora.¹⁵

Bilo je odluka sudačkih vijeća što su donošene radi nagodbi sukobljenih strana (poravnanja) te su doprinosile mirnom rješenju parnica i izbjegavanju bilo kakovih razmirica. Mirotvorstvo sudaca može služiti na čast gradu Dubrovniku i cijeloj Dubrovačkoj Republici.

Dubrovačko sudstvo znalo je suditi i maloljetnim počiniteljima zlodjela, do četrnaest godina. Povodom takvih situacija dubrovačkom knezu i

---

¹¹ *Statut grada Dubrovnika*, isto, knjiga treća, XI., str. 195.

¹² *Statut grada Dubrovnika*, isto, knjiga treća, XII., str. 195.

¹³ *Statut grada Dubrovnika*, isto, knjiga treća, XXXVII., str. 211.

¹⁴ *Statut grada Dubrovnika*, isto, knjiga treća, II., str. 187.

¹⁵ Franjo Šanjek, *Crkva i kršćanstvo u Hrvata*, „Srednji vijek“, Zagreb, 1993, str. 262.

njegovu sudu ostavljalo se da prosude kako kazniti maloljetnika, imajući u vidu njegovu dob.¹⁶

Zamolba za pomilovanje osuđenih osoba podnosila se Malom vijeću radi prenošenja i predlaganja kako za ublaženje ili zamjenu kazni, kao i izravno pomilovanje Velikom vijeću koje ju je odobravalo u sastavu od tri četvrtine svih nazočnih vijećnika.¹⁷

Postojanje instituta izvanrednih pravnih lijekova u starom Dubrovniku, dokazom je da nije riječ o tekovini modernih prava u današnjem obliku.

Prijepori građanskopravne naravi

Notari grada Dubrovnika upisivali su podatke o parnicama i sudskim slučajevima koji su bili važni za njihov teritorij. Otuda su u manjoj mjeri davali pozornost podacima vezanim za drugi teritorij. Uslijed nepostojanja činjenice od značenja za rekonstrukciju realnih zbivanja ne postoji potpuno pouzdana slika društvenog života u širem zaleđu staroga Dubrovnika.

Razvoj trgovine, obrta i rudarstva u Bosni u prvoj polovini XV. stoljeća, pridonio je uvećanju gradskih naselja i dolasku Dubrovčana u iste. Brže naseljavaju sljedeća mjesta: Foču, Konjic, Gacko, Olovo, Srebrenicu, Zvornik i neke druge naseobine. Jedna od znamenitih obitelji koja je došla u Foču potječe iz roda Mikočić-Utvičić.¹⁸ Svoju aktivnost širili su i na druga mjesta, posebice na Fojnicu i Višegrad. Došli su u rodbinsku vezu s obitelji Tezalović, novoplemićima s dvora bosanskih moćnika Radanovića i Pavlovića. Svoju djelatnost usmjerili su na političko-upravne i gospodarske poslove.

Za dubrovačku vlast oni su obavljali funkcije suca i konzula u Foči i u Fojnici. Uključuju se i u kreditne i trgovačke poslove, s uglednim dubrovačkim obiteljima. Njihove povlastice u trgovanju i slobodnom kretanju intenziviraju se dolaskom na vlast Tvrtka II. Tvrtkovića.¹⁹

Tome su doprinijeli i lokalni gospodari poput Sandalja Hranića i Radoslava Pavlovića. Članovi ove obitelji, a i nekih drugih, bili su birani u razna sudačka vijeća. Imenovanje u ova zvanja nije utjecalo na njihove poslove vezane za zakup rudnika i carine. Knjige zaduženja sadrže podatke o njihovim obvezama povrata novca i roba i njihovoj postojećoj zaduženosti.

---

¹⁶ *Statut grada Dubrovnika*, isto, knjiga šesta, XIX, str. 337.

¹⁷ *Statut grada Dubrovnika*, isto, knjiga šesta, str. 369.

¹⁸ Pavo Živković, *Dubrovački rod Mikočić-Utvičić u Bosni tijekom 15. stoljeća*, Radovi razdio povijesnih znanosti (18), Filozofski fakultet Zadar, Zadar 1993, str. 164.

¹⁹ P. Živković, isto, str. 170.

Nemili događaj pokretanja sudskog prijepora za povrat imutka građaninu Dubrovnika Jakši Božikoviću što mu ga je silom oduzeo Radić Mikočić zvani Utvičić u vrijeme vršenja sudačke i konzulske funkcije, ukazuje na nepravilnosti i sukob interesa kod stjecanja više funkcija u rukama jedne osobe. No, pravda je bila zadovoljena jer je i sâm sudac morao odgovarati pred dubrovačkim knezom.

Poznat je i dokument o prijeporu podanika srednjovjekovne bosanske države Radoja Vinarića iz Goražda s Dubrovčanima Stjepanom Crijevićem i nasljednicima Orsata Sorgočevića.²⁰

Trgovac Orsat Sorgočević dovezenu je robu u Goražde želio prevesti i u ostale dijelove Bosne. Stoga je zaključio ugovor s Radojem Vinarićem radi daljnjeg transporta. Vlastelin je Pavlović, Radoju oduzeo i zadržao tri konja. S obzirom na ovakvu situaciju, Orsat mu nije želio platiti ugovorenu naknadu. Radoje je želio žurnu naplatu pa je zaplijenio konja drugoga Dubrovčanina - Stjepana Crijevića, dok ne dobije obeštećenje za svoga konja. Time se stvorio novi odnos između Dubrovčana Stjepana Crijevića i Orsata Sorgočevića.

Namirivanje tražbine od bilo koje druge osobe s područja dužnika, poznato je pod nazivom *izam* (lat. *repressalia, pressalia, marchas*).²¹

Kako se bosanskog državljanina htjelo dovesti pred dubrovački sud, postupak je dugo trajao. Tužba je, prema podacima, podnijeta krajem 1449. godine, a prijepor je dovršen negdje u drugoj polovini 1462. godine.²²

Važno je istaknuti da je tužbu dubrovačkom sudu podnio Marin Gundulić kao punomoćnik Stjepana Crijevića. Takvo zastupanje bilo je obavljeno u svojstvu prokuratora. Osnova tužbe bio je obeštećenje, a u dokaznom postupku trebalo je saslušati četiri svjedoka.

Prethodna dužnost suda bila je riješiti pitanje represalije Radoja Vinarića na štetu imovine Stjepana Crijevića. U tom smislu išlo se na izvansudsko namirenje tražbine.

Usljedila je nagodba i Radoje Vinarić je Stjepanu Crijeviću za konja platio osam dukata.²³

No, represalije su kočile trgovinu pa ih je trebalo suzbiti i u primjeni ograničiti. To se činilo općim aktima vladara pojedinih područja. Zabrana

---

²⁰ Vera Čučković, *Parnica sa Radojem Vinarićem podanikom Hercega Stjepana vođena pred Dubrovačkim sudom*, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, XVI.-XVII., Sarajevo, 1968/69, str. 394.

²¹ V. Čučković, isto, str. 395.

²² V. Čučković, isto, str. 395.

Trinaestogodišnje sudovanje nije „dostignuće“ sadanjih vođenja parnica pred sudom, ali je pravda ipak bila dostižna i postizala svrhu.

²³ V. Čučković, isto, str. 405.

represalije mogla se primijeniti kako prema podanicima istog naroda, tako i prema strancima. Na bosanskom teritoriju nije se mogla odnositi na osobe koje su bile u kući oštećenika, a također i na osobe u tretmanu vjere, *fides* i *salvus conductus* (koje su uživale zaštitu osobnosti i imovine).²⁴

Prekid sudačke i diplomatske aktivnosti slijedio je faze trajanja rata, kakav je bio u 15. stoljeću u Konavlima.

Bilo je primjera da su Dubrovčani na bosansko-humskom teritoriju vršili dužnost kneza: u Kreševu, Cernici, Zvoniku, Srebrenici i drugim mjestima. Kod kraljeva Bosne Dubrovčani su imali autonomiju rada svog sudstva ili mješovitog suda, kada se radilo o mješovitim prijeporima stanovnika Bosne i Dubrovnika.

Jedna od dužnosti sudaca konzula u dubrovačkim naseobinama bila je i slanje redovitih izvješća o raznovrsnim prijeporima dubrovačkom knezu radi evidencije u notarskim knjigama. Izaslanici dubrovačke vlasti dobivali su instrukcije da se za usluge i pomoć obraćaju knezovima koji su podrijetlom bili Dubrovčani.

U dubrovačkim kolonijama poznat je rad sudačkih kolegija nad članovima dubrovačkih naseobina. Odluke konzula i sudaca unosile su se u posebne sudske knjige.²⁵

Naseljavanje i zadržavanje Dubrovčana u Bosni, zaustavio je dolazak Turaka u Bosnu. Ipak, nakon potpunog zaposjedanja bosanskog teritorija od strane Turaka nastavljen je poslovno-trgovački odnos s Dubrovčanima i dodir sa zapadnoeuropskom civilizacijom.

Kazneno sudovanje i kaznene sankcije

Kazneni postupak, trajanje i vrst kazni, u početku, regulirala je praksa običajnog prava. Propisi koji su poslije uslijedili, bili su u službi zaštite poretka Dubrovnika i Dubrovačke Republike.

Budući je Dubrovnik bio neovisna država, izrečene kazne nisu bile jednake za ista kaznena djela. Njihova primjena ovisila je o prilikama i potrebama, sukladno volji političke vlasti - vlastele.

Nakon donošenja *Statuta* 1272. godine, izricanje kazni počiniteljima zločina vršilo se prema statutarnim odredbama. Pri tomu, vrijednost su imale i odluke nadležnih tijela: Malog vijeća, Velikog vijeća, Senata i kneza.

Sam *Statut* spominje devet vrsti kazni za okrivljene osobe. Najteža od njih bila je smrtna kazna. Provodila se na nekoliko načina: vješanjem,

---

²⁴ V. Čučković, isto, str. 404.

²⁵ P. Živković, isto, str. 176.

spaljivanjem i odsijecanjem glave. U velikoj mjeri primjenjivala se kazna zatvora, što se služila u državnim zatvorima i crkvenim zatvorima. Osobito teška kazna bila je sakaćenje: vađenje očiju, odsijecanje nosa i desne ruke. Tjelesne kazne vršile su se žigosanjem užarenim željezom, šibanjem, vješanjem kamena oko vrata („morica“).

Rigorozna kazna bila je izlaganje zločinca uz stup sramote („berlina“ ili Orlandov stup).²⁶

Pored toga, kao kazna postojao je i gubitak državljanstva te izgon s dubrovačkog područja. Novčane su kazne bile različitih iznosa. Za manje prijestupe primjenjivala se kazna prema nahođenju kneza. No, kazne se nisu izricale samo prema odredbama *Statuta* već i prema dugogodišnjim običajnim pravilima. Tako se smrtna kazna mogla izvršiti trovanjem, doživotnim zazidavanjem, kao i davljenjem. Osobito su zastrašujuće djelovale kazne kastriranja, veslanja na stranim galijama okivanjem za sjedalo ili veslo, na dugi niz godina.

Sve pobrojane kaznene sankcije, u Dubrovniku vršile su se javno uz razne oblike mučenja i torture. Na prijelomu 1400/1401. zbio se revolt protiv svemoći vlastele.²⁷

Iz ljetopisa anonimnog Dubrovčanina doznaje se da su vlastelinima Zamajić i Budačić, kao i Mihoču Kudjeljini koji je bio u dosluhu s mnogim krzнарima i mesarima, zbog izdaje odrubljene glave. Naime, oni su se povezali i s pojedinim vojvodama iz Bosne, kako bi podjarmili i grad Dubrovnik.

Od počinitelja kaznenih djela htjelo se iznuditi priznanje, utjecati da više ne čine zločine i odvratiti potencijalne počinitelje da ne podlegnu naumu učina kaznenih djela.²⁸

Blaže kazne u vrsti i obliku primjenjivale su se prema pripadnicima vlastele, a strože na pučane.

Valja istaknuti da se zapriječena kazna nije izricala niti kod najtežih oblika kaznenih djela (ubojstava) počinjenih od podanika drugih vlada i mogla se zamijeniti čak i novčanom kaznom.

Opravdanost ovakvog stajališta dubrovačka je vlast nalazila u nužnosti održavanja dobrosusjedskih odnosa i obostranoj prihvatljivosti pomirbe.

---

²⁶ Ilija Mitić, *Orlandov stup u Dubrovniku*, „Anali“ 1011, Historijski institut JAZU, Dubrovnik, 1962./63.

²⁷ B. Stulli, isto, str. 105.

²⁸ Ilija Mitić, *Dubrovačka država u međunarodnoj zajednici (od 1358 do 1815)*, JAZU, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1988, str. 66.

Zaključak

Predstavljeni primjeri sudovanja građanske i kaznenopravne naravi ukazuju da je procedura dubrovačkog sudstva bila reprezentant srednjovjekovnog sudovanja.

Dopuštenost izuzeća sudaca, poštivanje običaja, prisega sudaca da sude „bez himbe i zle namisli po svojoj čistoj savjesti“ i mogućnost apelata višem sudačkom tijelu, svrstalo je isto u sam vrh humanitarnog prava.

Zauzetom stajalištu prispijeva i činjenica da su se odluke sudaca na zahtjev stranaka morale izraditi u pisanom obliku i unijeti u zapisnike, sudske knjige. U njima nisu bile samo presude već i oznake o naknadi šteta, vrstima kazni i prihvatljivim poravnanjima.

Pored sudačkih tijela, sudsku nadležnost imala su i neka tijela upravne naravi: oficijali računovodstva, justicijari, tijela Divone, oficijali Komore suknarskog obrta, a bilo je moguće i slobodno ugovaranje stranaka.

Do konca, takvu nadležnost imale su i neke bratovštine.

Ovim radom željelo se istaknuti da su dubrovački sudovi srednjeg vijeka pored donošenja službenih odluka djelovali na sukobljene strane u smislu mirovnih rješavanja prijepora, poput sudaca miritelja. Kao primjer, navedeno je njihovo istančano mjerilo pravednosti da nitko ne bude oštećen i povrijeđen, niti u najmanjem opsegu. Plijeni pozornost odlučnost dubrovačkih sudaca za brzu i primjerenu akciju, a pravednost u primjeni obeštećenja i izrečenih kazna.

Još tada svojim načinom sudovanja, Dubrovnik je zadivio Europu, ukazujući na iznimku časnosti i pravednosti u srednjovjekovnom sumraku svijeta.

Summary

The middle-age history of Dubrovnik notified frequent conflicts among citizens or between foreigners and citizens. The city had a mixed court council for solving conflicts in the region of Dubrovnik hinterland.

If court procedures were in Dubrovnik, they took place in front of a Grand Duke and his judges but if outside Dubrovnik, principles based on charters and agreements were applied. According to the Statute of Dubrovnik in 1272, a Small Council represented both administrative and judiciary power. A member of the Small Council was called an iudex or a consul. Some time later, the Big Council received a more prominent role obtaining the right to choose the judges. Although chosen only among nobility, judges were shortly afterwards separately selected either for civil or criminal cases. Court appeals were sent to the Senate. Marine procedures could be dealt by arbitration courts which developed later into the institution of maritime consulate.

Court decisions of certain cases were kept in thorough transcripts with notified damage compensations, punishment types and dispute settlements. It is emphasized in this text that Middle-age courts in Dubrovnik not only passed the official court decisions but acted also as conciliators between the opposing parties in order to peacefully solve conflicts. They had a very subtle sense of justice in avoiding any kind of damage or injury. Determination of Dubrovnik judges for fast and appropriate actions demands our full attention, along with their justice in applying compensations and pronouncing sentences.

At that time, Dubrovnik was admired by Europe for its court procedure methods, being the exception from the middle-age darkness, showing justice and honorableness.

ISSN 1846-3819

POVIJESNI ZBORNIK
godišnjak za kulturu i povijesno naslijeđe

broj 1 i 2 (God. I)

Osijek, 2006./2007.

POVIJESNI ZBORNIK
godišnjak za kulturno i povijesno naslijeđe
br. 1 i 2, Osijek 2006./2007.

Nakladnik:

Odsjek za povijest – Filozofski fakultet Osijek

Za nakladnika:

Prof. dr. sc. Ana Pintarić, dekanica

Izv. prof. dr. sc. Ivan Balta, predstojnik Odsjeka za povijest

Uredništvo:

Prof. dr. sc. Pavo Živković, Filozofski fakultet u Osijeku

Prof. dr. sc. Slobodan Čače, Sveučilište u Zadru

Prof. dr. sc. Mithad Kozličić, Sveučilište u Zadru

Prof. dr. fra Marko Karamatić, Franjevačka teologija, Sarajevo

Prof. dr. sc. Marjan Dimitrijević, Institut za nacionalna istorija, Skopje

Izv. prof. dr. sc. Ivan Balta, Filozofski fakultet u Osijeku

Doc. dr. sc. Miroslav Akmadža, Filozofski fakultet u Osijeku

Izv. prof. dr. sc. Azem Kožar, Filozofski fakultet u Tuzli

Prof. dr. sc. Márta Font, Bölcsészettudományi Kar, Pécs

Glavni urednik:

Prof. dr. sc. Pavo Živković

Tajnik uredništva:

Mr. sc. Zlatko Đukić

Lektor i korektor:

Marica Grigić

Računalna obrada i prijelom:

Ivan Nećak

Tisak:

Tiskara Soldo, Vukovar

Naklada: 300 primjeraka